

RENEŠANČNÍ SOCHAŘSTVÍ V ITÁLII

Karel Švuger

DVK/ 3. ročník

Červen 2012

Obrazová
dokumentace, charakteristika,
vývoj, významní sochaři

VY_32_INOVACE_DVK22/06

Charakteristika sochařství

- renesanční sochařství obohatilo druhy sochařství o **volnou a monumentální sochu**
- vedle sochařských děl, které měly úzkou vazbu na architekturu (výzdoba chrámů, zejména portálů, oltářní sochy, náhrobky apod.), vznikala díla, **kteřá byla umístěna na volných prostranstvích** (náměstí, zámecké zahrady, kašny, fontány apod.) **nebo v interiérech**
- náměty, kterými byli renesanční umělci inspirováni, byly zejména z okruhu **náboženského nebo mytologického**
- tradiční technika kamenosochařství nebo kovolitectví byla doplněna v návaznosti na architekturu **štukovou výzdobou** (zejména dekorativní výzdoba interiérů)
- exteriérová štukatura se orientovala na **tažené římsy, imitaci bosáže, tvarování edikul** apod. (exteriérová štukatura se nejvíce rozšířila až v baroku)

- ornamentální výzdoba používaná v architektuře se **zcela inspirovala antickými motivy**
- vzhledem k tomu, že renesance jako taková se obracela na antické umění a kulturu, soustředil se zájem na realismus, **který se odrazil hlavně v zobrazování lidského těla**

RANÉ OBDOBÍ

LORENZO Ghiberti (1378 – 1455)

- renesanční sochařství **ve své rané fázi začíná** prací Lorenza Ghibertiho
- jedná se o reliéfní výzdobu druhých dveří **baptisteria San Giovanni ve Florencii**, dokončené 1424 (první dveře vyzdobil Andrea Pisano):

- je nutné podotknout, že Ghiberti vyhrál v soutěži, které se zúčastnil též **Brunelleschi** (celkem sedm sochařů)
- hlavním důvodem, proč se 24 porotců vyslovilo pro Ghibertiho, **byla zřejmě čistota litécké práce**
- Ghiberti zvolil pro výplně dveří **takřka gotické čtyřlístky**, kterých jako první použil Andrea Pisano

- vyobrazeným scénám dal navíc **ušlechtilý půvab a přirozenost**, skupiny postav se pohybují s vybranými gesty, jakoby vytěženými ze skutečnosti
- Ghiberti **pracoval na svých dveřích** pro baptisterium 20 let

**Ukázka výzdoby druhých dveří
baptisteria
San Giovanni ve Florencii
(Obětování Izáka - Lorenzo Ghiberti)**

- zadavatelé byli jeho prací tak nadšeni, že mu zadali **výzdobu třetích dveří zmíněného baptisteria** (v letech 1425 – 1452), v nichž pak vytvořil své největší dílo:

- původně mělo být námětem scény ze **Starého zákona**, to znamená hlavní epizody stvoření světa a dějin Izraele (28 výplní) na návrh **humanisty Leonarda Bruni**
- Ghiberti realizoval celá program **pouze v deseti reliéfech**, protože na každé výplni bylo vylíčeno několik výjevů najednou
- sám Michelangelo se o nich vyjádřil: „jsou tak krásné, že by se hodily do ráje“ (Rajské dveře, tak se jim říká dodnes)

- z prací Ghibertiho ještě za zmínku stojí jeho dílo z posledního období: **bronzový relikviář sv. Zenobia** (odlitý roku 1446)

**Třetí dveře baptisteria
San Giovanni ve Florencii**
(Lorenzo Ghiberti)

- tzv. Rajské dveře

Detail reliéfní výzdoby třetích dveří baptisteria San Giovanni ve Florencii - tzv. Rajské dveře (Lorenzo Ghiberti)

Detail reliéfní výzdoby třetích dveří baptisteria San Giovanni ve Florencii - tzv. Rajské dveře (Lorenzo Ghiberti)

DONATELLO (1386, Florencie – 1466, tamtéž)

- nepochybně **nejvýznamnější** sochař italské **rané renesance** (roku 1403 byl jedním z pomocníků Lorenza Ghibertiho)
- od roku 1406 dostal první zakázky na mramorové plastiky pro boční portál florentského dómu, tzv. **Porta della Mandorla**
- mezi nejslavnější Donatellovy sochy nepochybně patří **bronzová socha Davida** (pro Cosima Medici – 1430):

- tematicky vlastně navazuje na mramorovou sochu Davida z roku 1410
- u obou soch je jasné zvládnutí **nejpatetičtějších rysů gotického umění a hluboká znalost klasické antiky** (viz kontrast u bronzové sochy)

Bronzová socha Davida
(Donatello)

- v letech 1411 – 1415 vytvořil **sv. Marka a sv. Jiří** pro florentské oratorium Or san Michele a **sv. Jana Evangelistu** pro dóm Santa Maria dei Fiore ve Florencii:

- u **sv. Marka** draperie roucha trochu připomíná gotické tendence, ale jinak má společné rysy antických děl
- **sv. Jan Evangelista** je už dokonalou snahou objevit v antickém umění pravdivé, důstojné vyjádření lidské postavy

- ve svém díle se Donatello postupně vyvíjel i co do **psychologie**, což dokazuje **Cantoria** (Zpěvácká tribuna) z florentského dómu:

- pracoval na ní šest let a výsledné dílo se **podstatně liší od proslulé zpěvácké tribuny Lucy della Robia**
- zatímco Lucovo dílo připomíná strohostí a klasicismem řeckou metopu, v Donatellových puttech se **zračí radost ze života a anticky dionýská hrdost**

sv. Jan Evangelista
(Donatello)

- mezi Donatellovy monumentální sochy můžeme zařadit **Jezdeckou sochu kondotiéra Gattamelaty**, pro prostranství před padovskou bazilikou Sant' Antonio:

- Gattamelatův pomník byl **zamýšlen jako náhrobek**
- kondotiérův obličej je proveden v **patetickém stylu** jako proroci (Jeremiáš a Habakuk)
- Donatello se chtěl vymanit z pout typické benátské funerální plastiky, a **proto vytvořil pomník, jenž stavěl svým císařům starověký Řím** (snad byla vzorem jezdecká socha Marka Aurelia na Kapitolu)

- mezi **další Donatellova díla** můžeme mimo jiné zařadit:

- **socha proroka Jeremiáše (1423 – 1426)**
- **socha proroka Habakuka (1427 – 1436)**

Kondotier Gattamelata (Donatello)

- Donatello se **nedá definovat jen několika slovy:**

- svou jedinečnou tvůrčí energii **vytvořil úplně nový druh a nový svět představ**, jež znamenaly průlom do výtvarné a mravní problematiky doby
- ve výtvarném umění patřil do řady těch, kteří se podíleli na tak složitém a bohatém dění, jakým bezpochyby byla renesance

ANDREA DEL VERROCCHIO

- nejvýznamnějším Verrocchiovým dílem je **Jezdecký pomník bergamského kondotiéra Bartolomea Colleoni** v Benátkách (1481 – 1488)
- **další Verrocchiova díla:**

- socha Davida (před 1472)
- sousoší Krista a sv. Tomáš (Or san Michele)
- busta Lorenza Medici

Kondotiér Colleoni

(Andrea del Verrocchio)

- v pojetí sochy dokázal Verrocchio podat v celé síle kondotiérovu arogantní vitalitu
- vnucuje se srovnání brutální podobizny tohoto vojevůdce s daleko klidnější podobiznou Donatellova kondotiéra
- odlitek po Verrocchiově smrti dokončil Alessandro Leopardi

David (Andrea del Verrocchio)

- mezi **další představitele raného** období italské renesance řadíme:

- Nanni di Banco
- Bernardo a Antonio Rossellino
- Desiderio da Settignano
- Mino da Fiesole
- Luca della Robbia (Zpěvácká tribuna florentského dómu)
- Antonio Pollajuolo (papežské náhrobky Sixta IV., Innocence VIII.)
- Jacopo della Quercia (kašna v Sieně, průčelí kostela San Petronio v Bologni)

Zpěvácká tribuna (Luca della Robbia)

Detaily Zpěvácké tribuny (Luca della Robbia)

VRCHOLNÉ OBDOBÍ

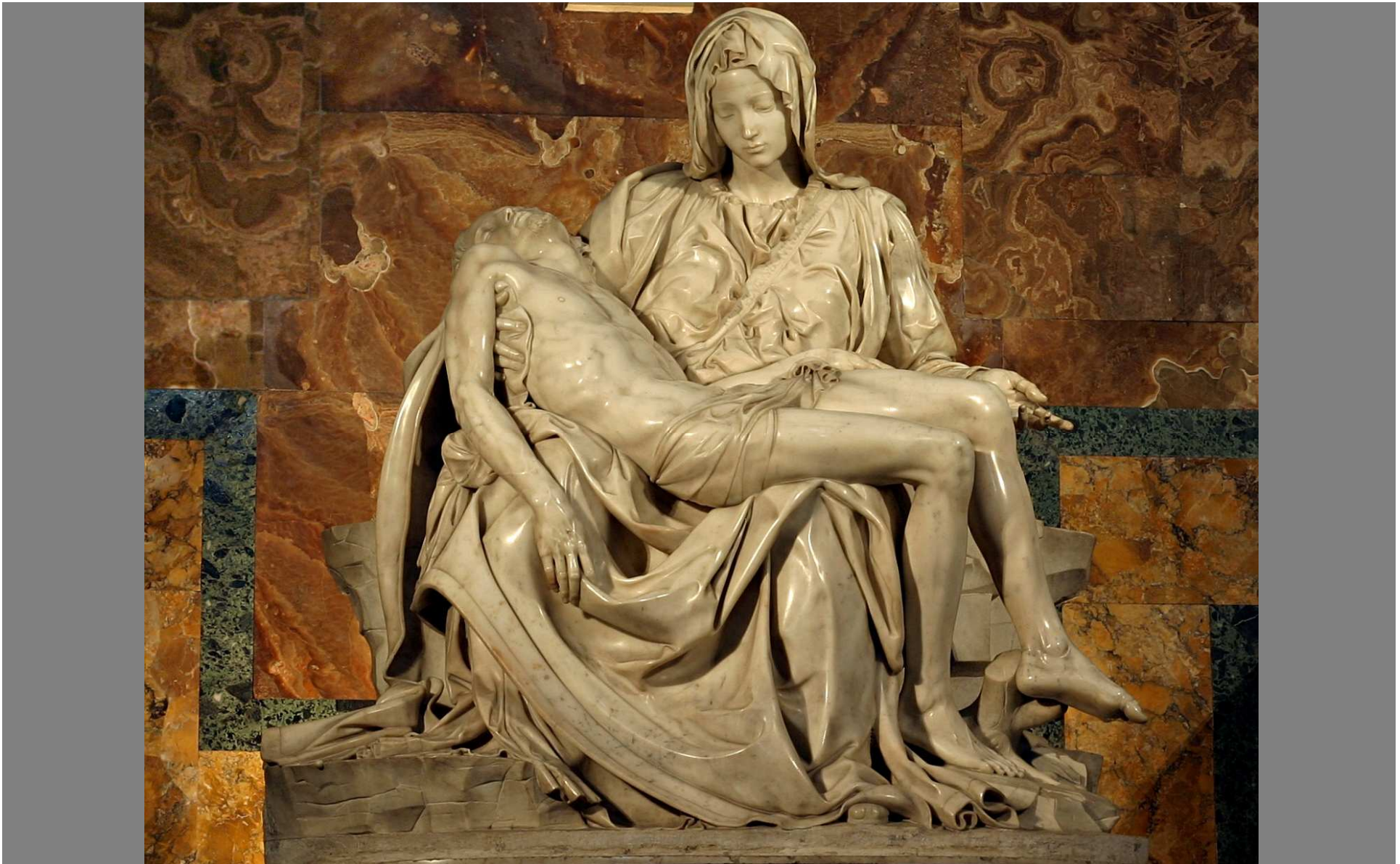
MICHELANGELO BUONARROTI (1475, Caprese – 1564, Řím)

- tzv. **gigant umění** – sochař, malíř, architekt, básník apod.
- roku 1488 se učil u florentského malíře **Domenica Ghirlandaia**
- sochařem se učil roku 1489 u **Bertolda di Giovanni** na tzv. **madicejské akademii** ve Florencii, kterou zřídil Lorenzo „Magnifico“ de Medici (Velkolepý) pro mladé lidi s uměleckými sklony
- pozornost Lorenza Medici brzy upoutal mladý Michelangelo, který vytesal z mramoru pozoruhodnou **Hlavu Fauna**
- ve Florencii žil do roku 1505, v letech 1505 – 1516 působil v Římě, 1516 – 1534 opět ve Florencii a roku 1534 odešel opět do Říma, kde působil ve službách papeže Julia II.
- v posledním římském období vznikly Michelangelovy **sonety a madrigaly**, v nichž opěvuje platonickou lásku k **Vittorii Colonn**

- na podnět Lorenzova přítele, humanisty Angela Poliziana, vytesal z mramoru reliéf **Bitva Kentaurů**, na který s hrdostí vzpomínal ještě ve vysokém věku
- při prvním působení v Římě vytesal na žádost francouzského kardinála **Jeana Villierse de la Grolaye** z bloku bílého kararského mramoru svou proslulou Pietu:

- je to obdivuhodné dílo a Michelangelo jej signoval s hrdostí svým jménem vytesaným do šerpy, kterou má Panna Maria přes prsa
- když s ním jednou mluvil Ascanio Condivi (Michelangelův životopisec) o mladistvém vzhledu Panny Marie, Michelangelo odpověděl:

„Ta svěžest a ten květ mládí se u ní uchoval nejen přirozeným způsobem, ale také možná přispěním božím, aby bylo světu dokázáno trvalé panenství a čistota Matky. U Syna nebylo toho třeba, spíš naopak, jestliže mělo být ukázáno, že Syn Boží přijal na sebe lidskou podobu a že podléhal krom hříchu všemu, čemu je vystaven obyčejný člověk.“

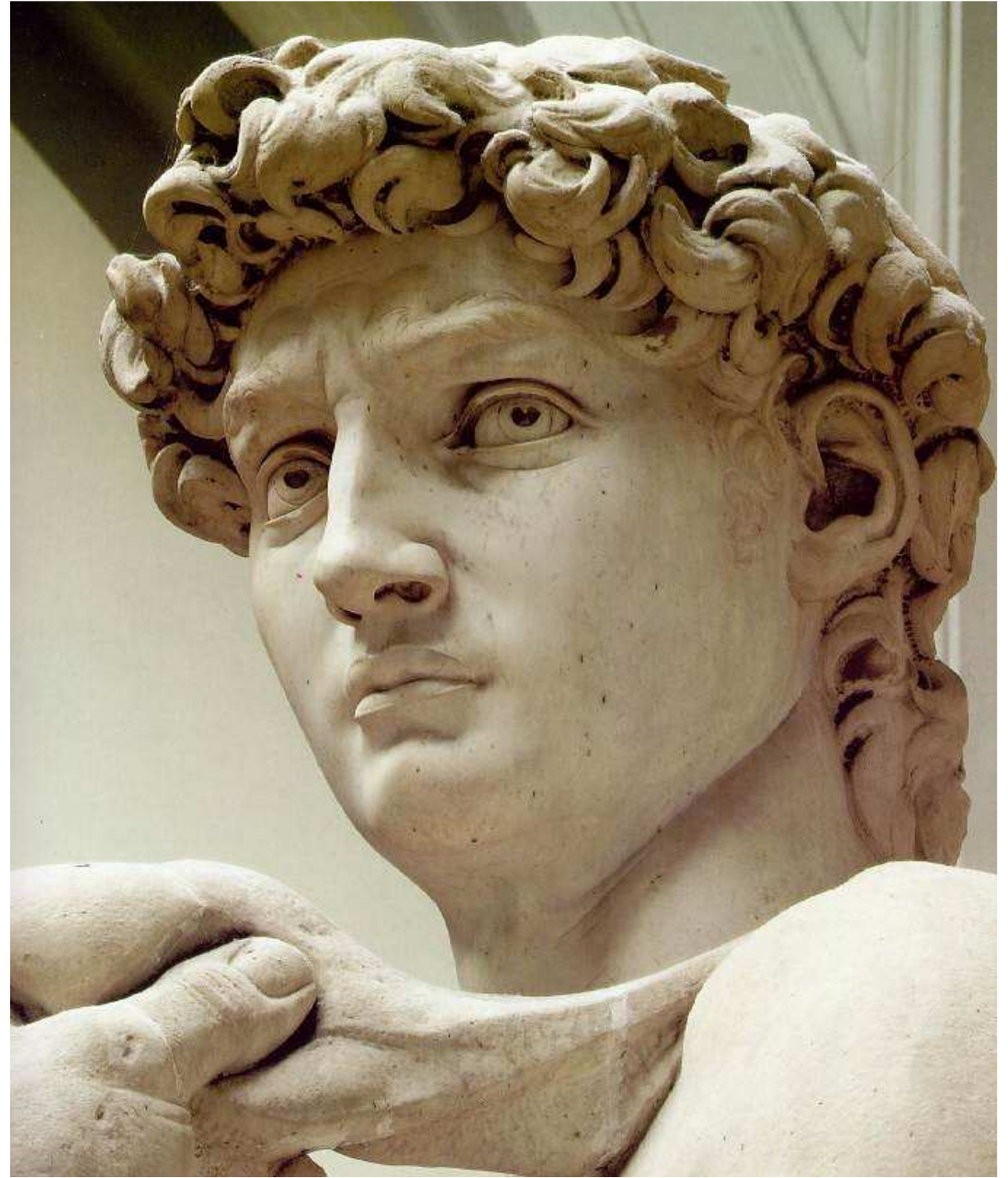
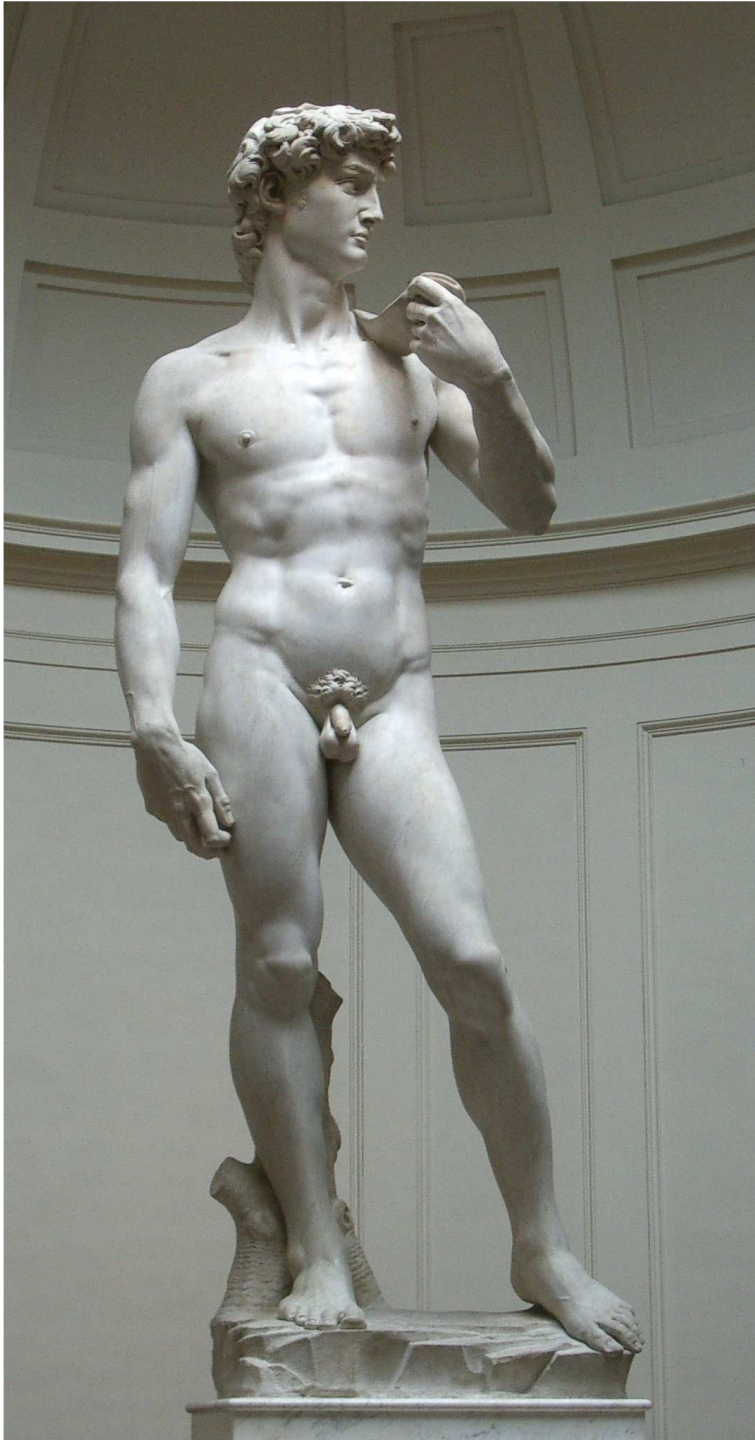

Pieta (Michelangelo Buonarroti)

- sousoší má dokonale promyšlenou jehlancovou (pyramidovou nebo trojúhelníkovou) kompozici

- podle Michelangela **neexistuje představa nebo myšlenka, která by se nedala vyjádřit v mramoru**, a právě podle toho se pozná pravý sochař
- toto invenční myšlení se výrazně projevilo, **když ho správa florentského dómu** požádala, aby z bloku mramoru, který kdysi nešťastně navrtal a napůl pokazil jiný sochař a pak jej nechal stát, **vytvořil dílo**
- z tohoto kusu mramoru doslova vyvolal k životu sochu **David**:

- mistrovské dílo, které ho stálo **dva roky práce**
- inspirací pro vytvoření díla byl **zřejmě Herkules** jakožto symbol renesančních občanských ctností – **síly a hněvu**
- tato socha dokládá Michelangelovu **charakteristickou schopnost vyjádřit vnitřní napětí postavy zdánlivým vnějším klidem**
- dne **14. května 1504** byla socha přebezena z Michelangelovy dílny ke vchodu do **Palazzo Signorie ve Florencii** (originál je dnes ve florentské Gallerie dell' Accademia)

David (Michelangelo Bounarroti)

- papež Julius II. pověřil Michelangela **prací na svém náhrobku**, toto zadání bylo nakonec pro sochaře zdrojem umělcových věčných strastí (papež byl prudký člověk, který neznal v ničem míru):

– nakonec z celé plejády soch Michelangelo vytvořil pouze tři, z nichž nejvýznamnější je socha Mojžíše, kterého dokončil až za pontifikátu papeže Lva X. (srovnej s Donatellovou sochou sv. Jana Evanagelisty)

- je nutné se zmínit o sochařské práci na **medicejské hrobce**, která vznikla z popudu **papeže Klementa VII.** (z rodiny Medicejů):

– socha „**božského**“ Giuliana de Medici
– socha „**zamyšleného**“ Lorenza de Medici
– u jejich nohou spočívají na sarkofázích alegorie **Dne a Noci**

**Náhrobek
papeže Julia II.
se sochou Mojžíše
Michelangelo
Boumarroti**

Mojžíš
(Michelangelo Buonarroti)

Medicejská hrobka
– „božský“ Giuliano de Medici
(Michelangelo Buonarroti)

Medicejská hrobka

– „zamyšlený“ Lorenzo de Medici
(Michelangelo Buonarroti)

- po Michelangelovi ještě klasické prvky vrcholného období počátkem 16. století hájil Andrea Sansovino

POZDNÍ OBDOBÍ

- v následném pozdním období italského renesančního umění spěla **mladší generace k manýrismu:**

- Benvenuto Cellini (socha Persea)
- Giovanni da Bologna (přenesl manýrismus do Flander)

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

RICKETTS, Melissa. *Renesance*. 1. vyd. Překlad Regina Hořejší, Marek Petřivalský. Čestlice: Rebo Productions, 2005, 480 s. Mistři světového malířství. ISBN 80-723-4429-3.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>